

॥ શ્રી સ્વામિનારાયણો વિજયતે ॥

પ્રેરણાસભા

પ્રમુખચરિત્રામૃત

■ પ્રસંગ-૧ : નિર્મળ અને નિખાલસ : કુમારધુબીમાં ભારત મેકનેલી એન્જિ. કંપનીના સંકુલમાં યોજાયેલી રાત્રિસભામાં ગુજરાતીઓ ઉપરાંત ઘણા પરભાષીઓ લાભ લેવા બેઠેલા. તેથી હિંદીમાં પ્રવચન કરતાં સ્વામીશ્રીએ જણાવ્યું કે —

“જબ ભગવાન ભજને કે વાસ્તે જાતે હૈ, ત્યારે વચમાં માયા આડી આતી હૈ. શ્રીજી મહારાજ કે સંત ગોવિંદ સ્વામી થે. વે જબ સાધુ બનવા આતે થે તબ રસ્તામાં એક રાજાકી બાની મલી. ગોવિંદ સ્વામી કું કહા, ‘યે જો ઘરેણાં, પૈસા ઔર મૈં તુમારી, ચલો...’

પર ગોવિંદ સ્વામીને સોચા કે ‘ભગવાન ભજને કે વાસ્તે જબ જાતે હૈ તો માયા આડી આતી હૈ.’ એટલે વસ્ત્ર નીચે રખકે બોલે, ‘યહાં બેઠો. મૈં અબી ખત્રે(શૌચ) જાકે આતા હૂં...” આમ ને આમ દિવ્ય હિંદીમાં સ્વામીશ્રીએ પ્રવચન પૂરું કર્યું.

તે પછી રાત્રે જ્યારે સૌ ઉતારે આવ્યા ત્યારે ઘનશ્યામચરણદાસ સ્વામીએ આ હિંદી વક્તવ્યની સ્મૃતિ કરાવી રમૂજમાં કહ્યું: ‘બાપા! હિન્દીમાં ‘ખતરા’નો અર્થ ‘ડેન્જર’ (ભયાનક) થાય. શૌચના અર્થમાં એ ન વપરાય.’

‘ભ’ઈ! અમને તો જેવું આવડે તેવું બોલીએ.’ સ્વામીશ્રી નરી નિખાલસતાથી બોલ્યા.

કોઈ પોતાની ઊણપ ચીંધે તે માનવીને મુદ્દલ ગમતું નથી. તેમાંય બે-પાંચની હાજરીમાં આવી વાત થાય ત્યારે તો કારી ઘા વાગ્યા જેવી વેદના ઊપડે. પણ સ્વામીશ્રી એટલા નિર્મળ અને નિખાલસ હતા કે વયમાં નાના અને અનુભવમાં કાચા શિષ્યો પણ આવો હળવો વિનોદ તેઓ સાથે કરી શકતા.

બીજે દિવસે પણ રાત્રિસભા અને હિંદી પ્રવચન થયાં. ત્યારપછી સૌ ઉતારે આવ્યા ત્યારે ઘનશ્યામચરણદાસ સ્વામી તરફથી કોઈ ‘કોમેન્ટ’ આવી નહીં. તેથી આરામમાં જતી વખતે સ્વામીશ્રી ઠાવકાઈભરી હળવાશથી બોલ્યા: ‘હાશ! આજ અમને શાંતિ થઈ. અમારા મનમાં એમ કે આજે પણ ઘનશ્યામ ભૂલ કાઢશે...’

આ સાંભળતાં જ છોભીલા પડી ગયેલા ઘનશ્યામ

સ્વામીએ કહ્યું: ‘બાપા! મારી ભૂલ થઈ ગઈ. હવે ક્યારેય આપની ભૂલ નહીં કાઢું.’

તે વખતે સ્વામીશ્રી ખડખડાટ હસી પડ્યા. પછી તો ઘણી રમૂજ ચાલી અને ‘હાસ્યેન સમાપયેત્’ મુજબ દિવસ પૂરો થયો.

■ પ્રસંગ-૨ : ઝીલતાં રહેવું, ખીલતાં રહેવું : નવી આવેલી ગાડીમાં સ્વામીશ્રી ગોંડલથી રાજકોટ, તાજપુર, પાટી, સરવાઈ, ભાંભણ વગેરે ગામોને લાભ આપતાં તા. ૧૦/૪ના રોજ સારંગપુર પધાર્યા. અત્રે દર્શન પૂરતું કલાકેક રોકાઈને તેઓએ અમદાવાદ જવા વિદાય લીધી. પ્રવાસીઓમાં ડૉક્ટર સ્વામી અને સેવકોની સાથે એક વડીલ હરિભક્ત પણ હતા. પરંતુ હજી તો હનુમાનજી મંદિરના આંપે પણ ગાડી નહીં પહોંચી હોય ત્યાં તો સાથે મુસાફરી કરી રહેલા પેલા હરિભક્ત સ્વામીશ્રીને સંબોધીને કહેવા લાગ્યા: ‘યોગીબાપા ધામમાં ગયા પછી બધું ખાતું બગડી ગયું છે. કોઈ હરિભક્તનું ધ્યાન રાખતું નથી. મહેમાનને સાચવતું નથી. બધા લાહરિયા ભેગા થયા છે...’

આ સાંભળી સેવકો સમસમી રહ્યા, પણ સ્વામીશ્રીની

શાંતિમાં આ ઉકળાટથી કોઈ ખલેલ પહોંચી નહીં. તેઓ તો શાંતિથી માળા ફેરવતાં બેઠા હતા. પેલા હરિભક્તે બોલવામાં વચ્ચે પોરો ખાધો ત્યારે સ્વામીશ્રી બોલ્યા: ‘તમે કહ્યું એમ જો યોગીબાપા પછી વ્યવહાર બગડી ગયો હોય અને હરિભક્તોનું ધ્યાન ન રખાતું હોય તો તે અમારી ભૂલ થઈ ગઈ. હવે અમે સુધારીશું.’

માનવીય બુદ્ધિમાં ન બેસે એવી નમ્રતાના ધણી સ્વામીશ્રી હતા. સ્વ-બચાવ માટે પણ વળતો હુમલો કરવાનું તેઓ જાણતા ન હતા. જે માથે આવે તે ઝીલતાં રહેવું અને ખીલતાં રહેવું — આ જ રહેલી તેઓની જીવનીશૈલી.

■ પ્રસંગ-૩ : આ અરસામાં સ્વામીશ્રીની આવી લાગણીનું એક મોજું પત્ર દ્વારા ઊછળતું વિદ્યાનગર પહોંચેલું. અહીં વિભાગીય શિબિરમાં ઉપસ્થિત કાર્યકરોને તેઓએ તા. ૬/પના રોજ પત્ર દ્વારા આશીર્વાદ પાઠવતાં જણાવેલું કે —

‘શુદ્ધ વર્તન એ સત્સંગ પ્રચાર માટે અનિવાર્ય અંગ છે... સત્પુરુષમાં હેત, આત્મબુદ્ધિ અને પ્રીતિ કરવી અને તેમની આજ્ઞા પ્રમાણે સેવા-ભક્તિ કરવી... દરેક મંડળમાં

સંપ, સુહૃદભાવ અને એકતા સ્થપાય તેવો પ્રયત્ન કરવો. હરિભક્તોને ગમે તે કારણસર મતભેદ થાય તો તે દૂર કરવા ખાસ પ્રયત્ન કરવો; નહીં તો મંડળનો વિકાસ અટકી જશે... નિઃસ્વાર્થભાવથી કાર્ય કરવું એ પણ ખૂબ જ અગત્યનું છે. જરા પણ સ્વાર્થ આવે તો લોકોને વિશ્વાસ ઊઠી જાય... આ કાર્યમાં ધીરજની જરૂર છે. સત્સંગનો માર્ગ નેવાંનાં પાણી મોભે ચઢાવવાનો છે. એટલે પ્રયત્ન કરવા છતાં પરિણામ ન જણાય તો પણ જરાય ધીરજ ન ગુમાવવી. આપણા પ્રયત્નોનું ફળ જરૂર મળશે જ. માટે ક્યારેય નાહિંમત બની પ્રયત્ન મૂકવો નહીં...’

સ્વામીશ્રીએ આ પત્રની લીટીએ-લીટીએ સત્સંગ-પ્રવૃત્તિનું પંચામૃત પીરસતાં હોય તેમ કલમ વહાવી છે. આ પંચામૃતનો પ્રસાદ આરોગનાર કાર્યકર ઊંચે ચઢ્યા વિના રહે તેમ નથી — સત્સંગમાં અને સંસારમાં પણ.

■ પ્રસંગ-૩ : તા. ૧૩/૫ની સવારે નવ વાગ્યે તેઓ શિબિરમાં પધાર્યા ત્યારે કાર્યકરો હરોળબંધ બેસી ગયેલા. આ બેઠક-વ્યવસ્થા અને કાર્યવાહી કરવાની પદ્ધતિ જોઈને સ્વામીશ્રી રાજી થતાં બોલી ઊઠ્યા: ‘આ તો યુવકોની

‘પાર્લામેન્ટ’ ભરાઈ હોય એવો સુંદર દેખાવ અને તૈયારીઓ લાગે છે.’

વિગત નાની હતી પણ સ્વામીશ્રીએ તેને બિરદાવી જાણી. તેઓનો આ સહજ સ્વભાવ જ કે ‘શુભ અને સવળું જોવું.’

આ દૃષ્ટિથી યુવકોના વિવિધ કાર્યક્રમો નિહાળ્યા બાદ યુવકોની ‘પાર્લામેન્ટ’ને સંબોધતાં તેઓએ જણાવ્યું કે —

‘અક્ષર-પુરુષોત્તમનું જ્ઞાન મુક્તિને માટે છે. એમાં શંકા લાવવાનું કારણ નથી. શાસ્ત્રીજી મહારાજે જે કાર્ય કર્યું છે તે ગમે તે કહે તો પણ બદલાય નહીં. કાંઈ પણ જાણ્યા કે સમજ્યા વગર ખોટું તૂત ઊભું ના કરવું. સાંભળેલી વાતમાં ખેંચાઈ ના જવું. ગમે તે માણસ ગમે તે વાત કરે, મોટા સંત હોય કે મોટા હરિભક્ત હોય તો પણ દોરવાઈ ના જવું. બીજાને ભારરૂપ થઈને કાર્ય ન કરવું. કાર્યકરો બીજા પાસેથી અપેક્ષા ન રાખે. કાર્યકરો નાનાં છોકરાં જેવા લાગે છે પણ તેમનું કાર્ય કેવડું મોટું છે! આપણા દ્વારા કદી પણ કુસેવા ન થાય એ જાળવવું. વિક્ષેપ, વિઘ્ન ઊભું કરવું એ કુસેવા છે. નિરીક્ષકો ભીડો વેઠે છે તો મહારાજ તેનું ફળ તેમને આપશે.’